

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

Autorská kniha

Pověřivý příběh

Krystsina Shchemeleva

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Ilustrace grafika

Bakalářská práce
Autorská kniha
Pověřivý příběh

Krystsina Shchemeleva

Vedoucí práce: prof. akad.mal. Mikoláš Axmann

Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Krystsina SHCHEMELEVA**
Osobní číslo: **D20B0080P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Ilustrace Grafika**
Téma práce: **AUTORSKÁ KNIHA**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

–min. 40 stran, kombinace způsobů tisku

Tvůrčí záměr: Vytvoření autorské knihy na mnou zvolené téma

Způsob realizace: Propojení klasických, digitálních a experimentálních technik

Cíl: Zdíkonalení ve svých dosavadních zkušenostech a obohacení procesem tvorby

Předpokládaný charakter výstupu: Kompletně řešená kniha, zrealizovaná ve třech exemplářích

Rozsah průvodní zprávy: 3 Normostrany

Dle rozhodnutí č. j.
stanoven nový termín odevzdání BP/DP

ZCU 007464/2023
30.4.2024

Rozsah teoretické části: **min. 3 normostrany textu**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování BP**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

GOMBRICH, E.H. Příběh umění Praha Argo, 1997, ISBN 80-7203-143-080-504-0685-9.
PIOAN, José. Dějiny umění 10, (Euromedia Group, 2000). Vyd. 4, ISBN 80-244-0218-210
Vachal, Josef. Krvavý román: studie kulturně a literárně historická. 3. Vyd. Praha: Paseka, 1990. ISBN 80-85192-00-4.
AUGUSTIN, L. N. Jiří Trnka. Praha. Academia, 2002. ISBN 80-200-1050-5
Šalamoun, Jiří, Představitelné pohledy na svět. Praha, Baobab, 2015, ISBN 978-80-7515-609-7

Vedoucí bakalářské práce: **Prof. akad. mal. Mikoláš Axmann**
Katedra výtvarného umění

Datum zadání bakalářské práce: **31. května 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

L.S.

MgA. Vojtěch Aubrecht v.r.
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracoval samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, duben 2024

.....

podpis autora

Poděkování:

Děkuji prof. akad. mal. Mikoláši Axmannovi za odborné vedení bakalářské práce a za podnětné připomínky, za vstřícný přístup. Také děkuji rodině a přátelům za podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	9	
Moje seznámení s pověrou a vírou		10
Inspirační zdroje	11	
Technické zpracování knihy		12
Proces tvorby	13	
Zkoušky postavy	15	
Výsledek	16	
Resumé	17	
Seznam použitých zdrojů		18
Seznam příloh	19	

Úvod

Když jedete pozdě v noci autem, a najednou Vám přes cestu přeběhne černá kočka , co vás napadne jako první? Jet dál nebo hledat novou cestu? Když jsem se v takovéto situaci ocitla, moje rodina otočila auto a zvolila úplně jinou cestu, aby se za každou cenu vyhla nechtěnému neštěstí. Proč strach před černou bytostí dokáže takto ovlivnit a vyděsit člověka? Odkud se vůbec berou pověry? Kde mají své kořeny? A proč je lidé ubytují ve svém životě? Čím se vlastně liší od pravé Víry, jestliže člověk má v peněženke šupinku kapra a přitom se chodí modlit do kostela? Doted' se všechny tyto otázky točily v mé hlavě.

Moje seznámení s pověrou a vírou

Již od malička existovaly v mém životě pověry. Od mamky jsem se dozvěděla, že pokud se chytíš za knoflík, ochráníš se před černou kočkou. Pokud odneseš odpad v noci, přineseš do domu velké neštěstí. Nesmíš nikomu dávat sůl jen tak zadarmo, jinak se s dotyčným pohádaš. Moje teta třeba nikdy nedává kabelku na podlahu, z toho důvodu, že by jí mohly utéct peníze. A já samotná nikdy nevycházím z domova bez malého talismanu a krátké osobní říkanky... Navzdory takovému bohatému magickému světu, ve kterém jsem byla vypěstovaná, mě paralelně podporoval i jiný svět— svět Víry— teplý, smířlivý, hluboký, přijímový. Do toho světa mě přivedl můj děda. Byl to velmi nábožensky založený člověk. Učil mě modlitbě, lásce k bohu a lidem, dobru, v čem spočívají opravdové cennosti života. Dva odlišné světy, se kterými mám blízké vztahy a které mezi sebou občas bojovaly. Malé rituály nebo talismany mohly zachránit život v krizové situaci, podpořit, dát naději, zabránit tomu, čeho se bojíš ztratit anebo naopak až příliš omezit a oddělit od světa. Téma pověr bylo pro mě velmi osobní, neboť i nyní se nemůžu zbavit určitých magických zvyků, i přestože některé už odmítám. Zároveň spojování těchto světů do sebe, nebo spíše ona separace, mi dodává tyto otázky: Zda mohou tyto dva světy spolupracovat, v čem jsou odlišné, jaké oblasti interakce každá má a v čem jsou užitečné nebo naopak pro lidi omezující? To jsou hlavní otázky, které mi dodali ohromnou inspiraci na volbu tohoto tématu, které jsem se pokusila zpracovat ve formě autorské knihy.

Inspirační zdroje

Pro základ svojí tvorby jsem hledala význam slova “víra”, z čeho se vlastně pověra skládá a co to vše pro mě znamená? Především jsem zkoumala a sbírala osobní příběhy od široké škály svých známých a kamarádů. Z čehož jsem následně vytvořila slovník, který by se vztahoval k víře a pověře. Pojem Pověra je chápán jako něco racionálního, avšak nepodloženého. Zpravidla se pověry vztahují k zajištění štěstí nebo naopak k ochraně před neštěstím a může se k nim vázat mnoho odlišných praktik. Víra, v platnost pověr a účinnost s nimi spojených praktik, bývá často nepatrná, či dokonce žádná a udržuje se pouze z určité opatrnosti či setrvačnosti. Funkcí pověr je usnadnění rozhodování a snaha jednat podle osvědčených vzorů a tradic.

České slovo pověra odpovídá latinskému “superstitio”, což znamená „stát na něčem”, “přežít“. Což odpovídá tomu, že pověra pomáhá zvládnout situaci a najít určitou oporu, okamžitou podporu v libovolné činnosti. Překročit svoje úzkosti a strach. Slovo víra, a odpovídající sloveso věřit, se využívá hned v několika různých významech. Jako přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé, například ve větě „Věřím, že se ta peněženka ještě najde.“ Toto přesvědčení může být jak pravdivé, tak mylné. Tak i ve významu náboženském. Je to celková důvěra v jakousi osobu, instituci nebo nauku. Můžeme také mluvit o důvěře např. v poznatcích nebo vzpomínkách, víra v sebe, nebo víra ve vlastní úsudek.

Kromě toho se podstatné jméno víra přeneseně používá i ve významu náboženství („přestoupit na jinou víru“), ve starší češtině mohlo znamenat i věrnost.

Technické zpracování knihy

Ke zpracování ilustrací autorské knihy jsem vybrala techniku kreslení grafitem s využitím barevného pastelu. Kresby se přibližují realitě s mírnou stylizací. Barevná škála je omezena do několika základních barev: zelená khaki, světle modrá, tělová a rozmanité tóny šedé, abych tím lépe podkreslila, že v knize jde o něco starého, vybledlého, to, co vyndáváme ze zaprášených škatulí a zkoušíme to pozorovat. Kromě tradičního přístupu k práci, jsem používala i experimentální prvky. Na některé ilustrace jsem nanášela vrstvy šepsu a následně je zaprašovala to pastelovým práškem. Snažila jsem se hrát i s grafitem. Rozprašovala jsem následně na listy i grafit a pak kreslila grafitovou tyčinkou, což vytvářelo zajímavý umazaný efekt.

Kompozice je povětšinou dynamická, vybudována na diagonálách, vlnách. Jsou zde i základní tvary, jako trojúhelník a čtverec. Nechybí i čisté plochy a minimum ilustračních prvků. Určitou roli hraje i střídání měřítků předmětů a postav. Pověra je malá, vidíme ji celou, ale víru nikdy neuvidíme.

Formát knihy jsem vybrala trošku větší než A5, abych lépe naznačila, že je kniha určena pro malé a stejně tak i velké čtenáře. Může být schovaná ve velké kapse anebo být součástí domácí knihovny.

Ilustrace jsou většinou živé svojí kompozicí. Především je to hra mikro a makro světů. Což bylo i mým hlavním cílem, kdy jsem chtěla ukázat, jak malý a zajímavý svět malé babičky je a naopak, jak je široký a obrovský svět velké paní. Jak se tyto světy mezi sebou kříží, prolínají. Kde existuje Víra a kde Pověra.

Asi každá větší ilustrace obsahuje prvky různých pověr z různých mých vlastních zkušeností. Třeba mince v botě pro štěstí, anebo vyhýbání se hranatému kanálu. Velký špendlík se vyskytuje jako talisman proti uhranutí, který mi mamka dávala

na vnitřní stranu svetru. Najdeme i podkovu, koště vzhůru nohama (pokud chcete v domě finanční štěstí), no a určitě nám před autem proběhne i černá kočka. Knoflíky, jetely, čínské mince a koník..Dále taky má malá babička. Ale rozhodně je spousta dalších ukrytých věcí.

Knihy má záložku, která může být využita jak talisman, tak i k dalším možnostem získání štěstí, pokud na ni sáhneme.

Proces tvorby

Původní koncepce knihy byla jiná. Na začátku bylo cílem mé práce malá kapesní kniha encyklopedického formátu, ve které by byly sesbírány různé pověry, se kterými jsem se setkávala ve svém vlastním životě. Sbírala jsem i příběhy svých blízkých, kamarádů a kamarádek, nejen z Běloruska, ale i z Česka, Ruska, Ukrajiny, Kazachstánu, Polska. Občas to byly pověry, které měly stejný základ, ale měly i svůj určitý vlastní význam podle lokality. Třeba od svojí babičky jsem slyšela, že nesmíš dávat peníze do ruky jinému člověku, jinak od tebe utečou. Musíš je předtím položit na stůl. To samé jsem slyšela od kamarádky z Ruska, ale peníze v tomto případě musíš vložit do obálky. Třeba moje mamka se chytá za knoflík, když vidí černou kočku. Funguje to jako neutralizace neštěstí. V Česku se lidé chytají za knoflík, když vidí kominíka, což naopak štěstí přivolává. Sbíráni materiálů bylo pro mě nejzajímavější částí, jsou to totiž příběhy lidí z různých zemí, s odlišným kulturním kódem.

Největší obtíží mi bylo poskládat nalezený materiál tak, aby to fungovala jako zajímavá autorská knížka.

Jedna z možností byl pro mě slovník, který se vztahoval k víře a pověře. V čem se jednotlivé polohy lišily a jak jsem je já osobně mohla vizuálně vystihnout. Druhá možnost byla sborník nalezených pověr.

Důležitým orientačním bodem pro mě byl příběh. Na to jsem se tedy zaměřila a vydala se tímto směrem. Tak vznikla vymyšlená postava, naše paní Pověra a s ní

vznikla i Víra, která ještě neměla vytyčený vzhled. Netušila jsem, jak bude vypadat oproti pověře a jaký budou mít spolu vztah. Konzultovala jsem tuto problematiku s lidmi, kteří měli blízký a přímý vztah k víře, k náboženství. Zajímalo mě, jak vidí tato témata, a jak na ně působí tyto dvě smyšlené postavy, jak si je představují. Nakonec jsem se rozhodla, že to budou dvě babičky. Jedna tak velká, že jí nikdy nevidíme v celku, a druhá naopak, tak malá a chaotická, že můžeme nakouknout do její světa a rytmu života. Kniha by mohla vypadat jako malá filozofická povídka, přes kterou se podíváme do světa Víry a Pověry, jak spolu fungují, jaký mají vztah mezi sebou a zároveň s lidmi. Cílem mé knihy je tedy, nejen se podělit o své vlastní zkušenosti, ale jak já sama vidím a vnímám tento vztah. Zároveň dodat čtenáři otázky k zamyšlení. Co je pro vás víra, pověra, jak na vás působí, jestli jste se s nimi setkávali ve svém vlastním životě a která z postav je vám bližší.

Další výzva, se kterou jsem se setkala, nastala při psaní a vymýšlení uměleckého textu, aby byl čerstvý a hezky čitelný. V tom mi pomohli kamarádi a odborníci.

Taktéž bylo obtížné zpracovat knihu ručně, lisovat jí a udělat hezkou pevnou vazbu.

Zkoušky postavy

Jaká je Víra? A jak vypadá Pověra? Jestli je to mladá holka, nebo je to stará babka... První zkoušky byly dost jednoduché, ale už celkem narážely na to, co bude. Víra měla na začátku podobu malé čisté holčičky v modrých šatech. Další nápad spočíval ve spojení víry a pověry. Vytvořit postavy siamských dvojčat. Však víra a pověra jsou součástí jednoho celku. Tento návrh jsem následně zamítla, a přišla jsem k tomu, že budou babičky stejné, ale víra bude obrovskou stopou, "stínem". Ta bytost, kterou nedokážeme spatřit jen tak, ale můžeme chytnout její jednotlivé části: ruce, oči, nohy, její osobní věci. Pověru jsem naopak ještě víc zmenšila, aby byla malým broučkem, občas i stejnoměrná s člověkem, v teplém kožichu, mužských botech a s bílým šátkem. Hlavně, že má plný batoh různých zajímavostí. Tím jsem zdůraznila její cestovatelskou a dobrodružnou duši, hledající nové příběhy a nové způsoby přivolání štěstí. Objevují se ještě i další atributy, které patří pověře: její dětské plastové autíčko, obrovský špendlík depozitář, a škatule jakožto domov, pro odpočinek a příjemné vzpomínky. Pověru v tomto případě můžeme brát jako dědictví, vzpomínky na blízké a dětství. Malá babička má spoustu věcí a řekla bych, že víc odkazuje na materiální svět, obklopení sebe samotné věcmi, což jí pomáhá ukotvení v tomto světě. Víra má naopak hodně asketický život, nic víc kromě brýlí, lucerny a knížky u sebe nemá. Každý předmět nese určitou symboliku.

Lucerna je zde světem ve tmě, nadějí, kterou potřebuje člověk. Kniha slouží jako soubor životních zákonů, čím se člověk může řídit. Brýle nesou funkci čoček, filtru, přes který babička kouká na svět. Což je převedeno na jakousi hranici, aby se člověk nezhroutil.

Modrá barva v knížce symbolizuje náznaky víry, nejen jako samotné postavy, ale zároveň nadějí v něco, jako je světlo, které nás může zachránit. Barva khaki je symbolem něčeho starého a vybledlého, co už není aktuální, co bylo nalezené v staré škatuli anebo na půdě.

Výsledek

Nakonec vznikla kniha ve formátu 17*23 cm, mnou ušitá ve třech exemplářích. Použitá vazba je V8. Tisk byl proveden na papíru gramáže 180.

Kniha popisuje pověru a částečně nám ukazuje i svět víry. Rozhodla jsem se rozložit tento příběh do dvou částí a v příběhu pokračovat i dále..

Resumé

Tři exempláře malé autorské knihy, která obsahuje tužkové ilustrace se zapojením pastelového prášku a akrylového šepsu. Kniha vypráví příběh o dvou babičkách, Víře a Pověře. Kde ony existují, čím se zabývají a co pro ostatní dělají. Jaké vztahy mají mezi sebou a zda dokážou spolupracovat? A hlavně, ke komu z nich přijdete s žádostí o pomoc?

Три экземпляра небольшой авторской книги, сопровождаемые карандашными иллюстрациями с использованием сухого пастели и акрилового грунта. рассказывающей о двух бабушках — Вере и Примете, как они живут, чем дышат и что делают для других. Какие у них отношения между собой и будут ли они сотрудничать? А главное к кому готовы обратиться вы?

Seznam použitých zdrojů

1. KREJČA, A. Techniky grafického umění, 1981. ISBN-008-81.
2. TYLLNER, Lubomír. Lidová kultura O-Ž, druhá část - Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 80-204-1713-3.
3. HALÍK, Tomáš. Chci, abys byl. Praha: Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-177-4. S. 19.
4. O víře. Brno: Cesta, 1990, s. 27. ISBN 80-900087-0-4.
5. Katechismus katolické církve. 1. vyd. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6. §142

Seznam příloh

Příloha 1

Knihy v procesu, zavěšené ilustrace v mém pokoji

Příloha 2

Hlavní hrdinka povídky, Pověra ve svém autě

Příloha 3

Oči Víry

Příloha 4

Špendlík jako archiv paní Pověry

Příloha 5

Když vám přeběhne cestu černá kočka po půlnoci

Príloha 6

Dvoustránka se záložkou pro štěstí

Príloha 7

Obálka ke knize

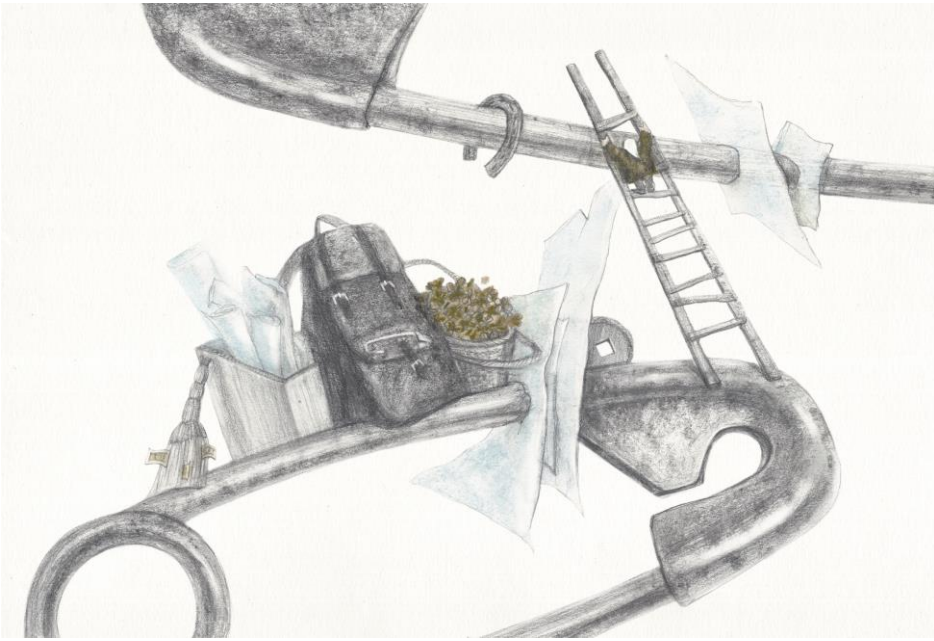
Príloha 1

Priloha 2

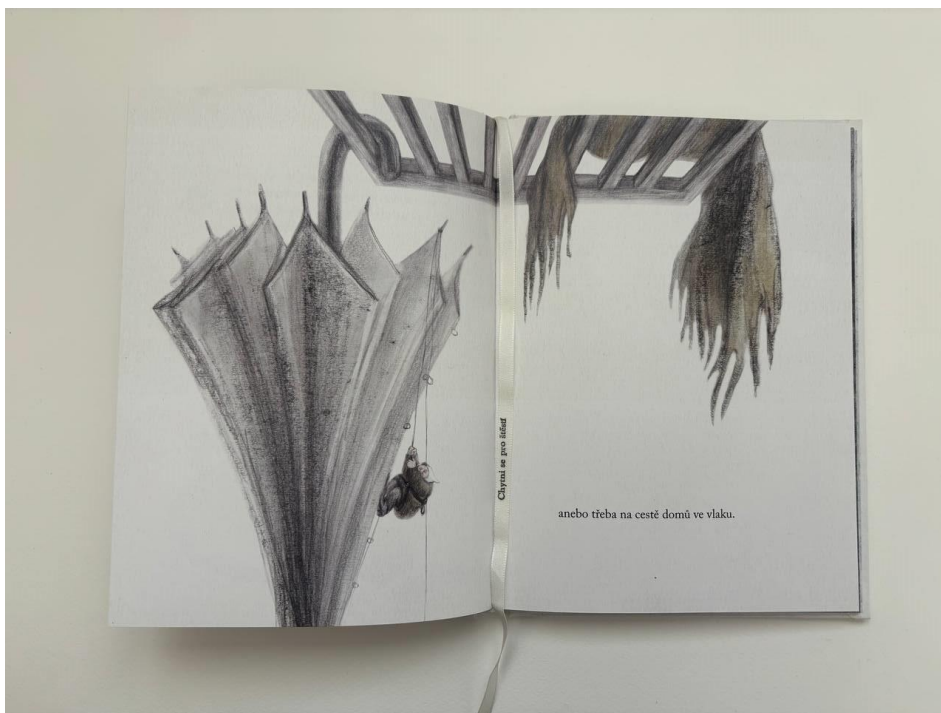
Priloha 3

Příloha 4

Příloha 5

Príloha 6

